

# Det 17. lithauiske Uhlanregiments Indkvartering i Ribe 1814.

Af Premierløjtnant af Fodfolket J. D. Stemann.

## I.

I Efteraaret 1813 kæmpede den franske *Marchal Davoust* i Mecklenburg — ikke blot som Fører for sin egen Armé, men tillige for det danske Auxiliærkorps, som under Prins Frederik af Hessens Kommando af Frederik VI var stillet til Napoleons Raadighed.<sup>1</sup>

Napoleons Nederlag ved Leipzig nødte imidlertid Davoust til at gaa tilbage til Hamborg, hvor han blev indesluttet, medens Prins Frederik af Hessen trak sig nordpaa gennem Holsten, forfulgt af den svenske Kronprins Carl Johan, den tidligere Prins af Ponte-Corvo, i Spidsen for russiske, svenske og tyske Tropper. Ved denne Adskillelse mellem de danske og franske Tropper blev imidlertid det *Jydske Dragon-Regiment* hos Davoust, medens paa den anden Side det *danske Auxiliærkorps* beholdt forskellige franske Tropper, nemlig det *17. lithauiske Uhlanregiment*, nogle Folk af et Matros-Kompagni, der gjorde Tjeneste som Pontonierer, nogle Artillerister med 6 Kanoner — og den altid lige dygtige og heldige, af Soldaterne forgudede *General Lallemand*.

Prins Frederik gik tilbage mod Kiel, dækket af General Lallemand og de lithauiske Uhlaner, der ved

<sup>1</sup> Nærværende Artikel slutter sig til samme Forf.'s „Kosakkerne i Ribe 1814“. (*Fra Ribe Amt* 1913 S. 533 f. f.)

*Bornhøved* bidrog til, at Fjenden lærte at holde sig i passende Afstand — og da Prinsen med enestaaende Dristighed, Energi og Vaabenlykke ved *Sehestedt* slog sig igennem fra Kiel til Fæstningen Rendsborg, bidrog de lithauiske Uhlaner ved Siden af Holstenske Rytterregiment til, at den 10. December 1813 blev en af de smukkeste Dage i den danske Krigshistorie. Det jydskke Dragon-Regiment, der tørstede efter at dele det danske Rytteris Berømmelse, forlod imidlertid ene Hamborg, og det lykkedes Oberst Engelsted at føre Regimentet gennem det af Fjenden besatte Holsten tilbage til Rendsborg.

Aldrig saa snart var Prins Frederik af Hessen under Befolkningens Jubel<sup>1</sup> marcheret ind i Rendsborg, førend Fæstningen blev opfordret til at overgive sig til Carl Johan, der tilmed forlangte, at de Franskmænd og de polske Lansenerer (Ϸ: lithauiske Uhlaner), som var i Byen, skulde udleveres ham som Fanger. — Denne Fordring afslog Prins Frederik naturligvis paa det bestemteste og sagde, at hvad det angik at overgive Fæstningen, saa var han endnu i Besiddelse af en Instruktion for Fæstnings-Kommandanter, som Prinsen af Ponte-Corvo havde ladet publicere som Krigsminister. Denne Bog havde han, Prins Frederik, fundet saa fortrinlig i enhver Henseende, at han som kommanderende General i Norge havde ladet den aftrykke til Brug for alle Fæstningskommandanter dér, ligesom han nu ogsaa selv var til Sinds at følge de deri givne Instruktioner bogstavelig<sup>2</sup>.

<sup>1</sup> *C. F. von Höegh*: Vertraute Mittheilungen über die Märsche und Gefechte des Dänischen Armee-Contingents im Jahre 1813 (Glückstadt 1837) S. 25.

<sup>2</sup> Höegh S. 85.

Kronprinsen af Sverrig maatte altsaa opgive Haabet om at faa fat paa alle de franske Tropper i Rendsborg; men i en ny Skrivelse fordrede han ikke desto mindre udleveret selve General Lallemand, om hvem han dog ikke undlod at anføre, at han agtede ham højt, ja endog skyldte ham sin Ære og sit Liv; thi da det franske Arme-Korps, som han kommanderede, i Slaget ved Pultusk havde været paa Flugt og han selv havde været saaret, havde Lallemands Husarregiment ene gjort Front mod Fjenden og havde opholdt denne saa længe, at Armeen paa ny kunde bringes i Stilling<sup>1</sup>.

Naturligvis blev General Lallemand ikke udleveret, og nogle Dage senere gik han, under Vaabenstilstanden, forklædt som saaret dansk Officer, midt gennem Fjenden til Kjøbenhavn, hvor han blev modtaget med stor Begejstring<sup>2</sup>.

Prins Frederik, der maatte spare paa Rendsborgs Proviand, havde imidlertid intet imod at komme af med „de polske Lanciers“, blot ikke som Fanger, og foreslog derfor den 21. December den svenske Kronprins, at Polakkerne skulde afsendes til Jylland, hvor han vilde, at de skulde tage Kantonnement, indtil Freden var sluttet, dersom Krigen da ikke blev fortsat. Herpaa indløb imidlertid intet Svar, og Lithauerne blev i Rendsborg.

Freden i Kiel den 14. Januar 1814 havde til Følge, at alle fjendtlige Tropper straks forlod Holsten og Slesvig for med General Tettenborn og hans Kosakker i Spidsen at drage til Landene om den nedre Rhin og deltage i den europæiske Op march mod Napoleon.

<sup>1</sup> Höegh S. 86.

<sup>2</sup> Höegh S. 87.

Kun General Benningsen blev tilbage i Holsten for at fortsætte Indesluttelsen af Hamborg. En dansk Armeedivision skulde støde til Kronprinsen af Sveriges Hær for at kæmpe mod Napoleon, medens Resten af Hæren sattes paa Fredsfod.

Straks efter Fredsslutningen meddeler Prins Frederik, der foreløbig blev i Rendsborg som kommanderende General for Holsten, Kongen, at han nu agter at lægge Lansenererne ind i det Slesvigske for Fourageringens Skyld; „thi der er i Ordets strængeste Forstand intet mere i Holsten“<sup>1</sup>; og den 28. Januar træffer vi Lansenererne i Flensborg, hvorfra Regimentschefen androg Kongen om et Forskud paa 10,000 Francs, da Regimentet var blottet for alt<sup>2</sup>.

Men i Flensborg kunde Lansenererne ikke blive i Længden. Det gjaldt om at komme af med dem snarest, inden man blev dem for megen Løn skyldig, og ved Fredsslutningen gaves da ogsaa Løfte om, at de franske Tropper i Rendsborg kunde sendes tilbage, dersom Davoust vilde udlevere de i Hamborg endnu værende Danske; men det blev forsømt at optage en Passus herom i Traktaten.

Den 17. Januar indstiller Gehejmestatsminister Rosenkrantz til Kongen, at de franske Tropper straks *afvæbnes*, indtil nærmere Foranstaltning kan træffes, idet det ikke synes passende efter Krigserklæringen mod Frankrig, at franske, altsaa fjendtlige, Soldater opholde sig i en dansk Fæstning med Vaaben i Hænderne<sup>3</sup>. Kongen, der ikke vilde svigte de Folk, der havde kæmpet saa tappert for hans Sag, svarede

<sup>1</sup> Meddelelser fra Krigsarkiverne VIII.

<sup>2</sup> M. f. K. A. IX 34.

<sup>3</sup> M. f. K. A. IX 35.



samme Dag: „Man tager Fæstninger, og Garnisonerne afmarchere ofte med Vaaben og militaire Honneurs. Rendsborg er ikke taget, følgelig afvæbner jeg ikke Lanciererne“<sup>1</sup>. Rosenkrantz foreslaar nu, at Polakkerne skal *vende tilbage til deres Fødeland*, saaledes som det overalt er sket, hvor Fæstninger er blevne tagne, idet Napoleons Myndighed i Polen er ophørt<sup>2</sup>. Men den 10. Februar fremsender Prins Frederik af Hessen til Kongen „en Forestilling fra det 17. polske Lanciers Regiment, hvori det beder om at maatte forblive under Deres Majestæts Beskyttelse og i samme Forfatning som det nu er i, uden at behandles som Krigsfanger eller nødes til at tage Tjeneste, men forblive rolig her i Landet, indtil det enten kunde vorde udvexlet eller retournere frit til Frankrige.“<sup>3</sup>

Endelig kommer saa den 13. Februar den kongelige Ordre om, at de sig i Rendsborg opholdende franske Employés samt de 250 polske Landsedragere, som har staaet under General Lallemands Kommando, henvises til at opholde sig i *Byen Ribe og Omegn i Nørre Jylland*<sup>4</sup>.

## II.

Det Regiment, som i de kommende Maaneder skulde præge Livet i Ribe og i det lille kongerigske Enklave omkring denne By, var, som oftere nævnt, det 17. *polske Lansenerregiment* eller, som Regimentet ogsaa kaldte sig, det 17. *lithauiske Uhlanregiment*. Ved

<sup>1</sup> M. f. K. A. IX 33.

<sup>2</sup> M. f. K. A. IX 35.

<sup>3</sup> Den højstkommanderendes Arkiv (i Rigsarkivet) H. P. (hemmelige Papirer) <sup>165</sup>/1814.

<sup>4</sup> M. f. K. A. IX 52.

dette Navn gav det en vis national Stolthed til Kende; thi det lithauiske Folk var fra urgammel Tid bekendt som et Rytterfolk, hvorfor Lithauens Vaaben i rødt Felt viser en Rytter paa en springende, hvid Hest. Og Uhlanan er det nationale polske Rytteri paa samme Maade, som Husaren er det i Ungarn, Kosakken i Rusland.

Lithauen var ved Polens 2. Deling i 1793 tilfaldet Rusland; men da Napoleon 1807 oprettede Hertugdømmet Warschau, strømmede saavel Lithauere som andre gamle polske Undersaatter i stort Tal til de Afdelinger, som her formeredes til Kamp for Napoleons Interesser. Disse faldt nemlig sammen med Polakernes i alt, hvad der gik ud paa at ødelægge de Lande, Rusland, Østerrig og Preussen, der havde røvet og delt deres Fædreland — saa meget mere som Napoleons Sejr syntes den eneste Mulighed for at samle det gamle Kongerige Polen.

Det 17. Lansenerregiment var først blevet oprettet under Napoleons Fremmarch mod Rusland 1812; det havde med Hæder deltaget i det russiske Felttog og indgik i 1813 sammen med 28. franske Regiment ridende Jægere i den 30. lette Kavalleribrigade under General Lallemand, der tildeltes Davoust's (XIII.) Arme-korps. Brigaden kom dog ikke til at optræde samlet, idet der straks ved Fjendtlighedernes Begyndelse udskiltes 2 Eskadroner af den og senere flere Eskadroner for at indtræde i forskellige kombinerede Kommandoer, som bl. a. tildeltes General Lallemand selv. Vi har ovenfor omtalt, med hvilken Hæder Regimentet hævdede sig.

Chefen var *Oberst Brzcheffa*, og Regimentet bestod nu af 2 Eskadronschefer, 29 Officerer, 5 Officianter,

293 Underofficerer og menige (hvortil kom 17 Dragoner af andre Regimenter) med ialt 112 Officersheste og 294 Regimentsheste. Officerskorpset var godt og bestod af veltjente Folk, der havde gjort flere Felttog med. Lansenerne var kraftige, smukke Folk og fortrinlige Ryttere, behjertede og forslagne Karle, hvorfor man med god Nytte brugte dem i Forposttjenesten imod deres Naboer, Kosakkerne.



Polske Lanciers.

Tegnet i Ribe 1814 (Ribe Antikvariske Saml. Invt. Nr. 5665).

Uniformen bestod af blaa Kjole med rød Krave, Opslag og Vest og Guldknapper, Officererne bar Guld-epauletter. Benklæderne var blaa med en rød Stribe langs Siden, og Ridestøvlerne var — i Modsætning til Kosakkernes — forsynede med lange Sporer. Hovedbeklædningen var den for de polske Uhlaner ejendommelige Czapka, en flad sort Chacot med gul og

rød Besætning, for Officerernes Vedkommende med en Guldsol paa den flade Pul. Over Uniformen bar Uhlanerne hvidt Bandoler og hvid Livrem, Officererne et gult Skærf.

Bevæbningen bestod af Ryttersabel, Pistol og den for Uhlanerne karakteristiske Lanse, der under Spyddet bar en sort-gul Fane. Regimentet gav ikke Kosakkerne noget efter i Brugen af dette Vaaben.

Hestene var ikke smukke, men utrættelige, og det fremhæves som en fortrinlig Egenskab hos dem, at de kunde leve af ethvert Foder<sup>1</sup>. — —

---

Regimentet afmarcherer imidlertid fra Flensborg over Tønder, og herfra fortsættes Marchen

„d. 20de Febr. fra Tønder til

Døstrup, Drengsted, Winum, Süder og Norder Wolum, Aaspe og Bredebroe,

d. 21de Febr. til Wodder, Kirkebye, Roeager, Øster-Obling, Westerhag,

d. 22de Februar, Obersten med Stab og 20 Lanziers bliver i *Ribe*, Eskadronerne fordeles

*den ene* til Seem, Lustrup, Øster Wedstedt, Tveed, Warming, Meilbye, Nørre Farstrup, Kjærbølle, Tanderup, Kirkebye, Hillerup,

*den anden* til Wilslev, Gredsted, Jernved, Hunderup, Store- og Lille-Darum.

I disse Byer gaas i Kvarter med 2 Mand pr. Gaard.

<sup>1</sup> Höegh S. 76.

Tropperne behandles som dansk Militær, faar frit Kvarter, Bispisning efter Reglementet af 9. Mai 1806, Fourage med  $\frac{1}{2}$  Schup Havre, 5  $\mathcal{H}$  Hø, 5  $\mathcal{H}$  Halm pr. Hest.

Officererne faa fri Bispisning hos Værterne.<sup>1</sup>

— — Ribe var dengang ikke ukendt med Begrebet Indkvartering. I 1792 havde den haft liggende 2 Eskadroner Husarer, i 1808 franske og spanske Tropper, og for kun en god Maaned siden var Byen bleven skræmmet ved Kosakkernes pludselige Tilsynkomst. Man vidste derfor, hvorledes man i saadant Tilfælde havde at forholde sig, og det vakte ikke videre Opsigt, da allerede den 20. Februar to Officerer indfandt sig hos Borgmester Heilmann<sup>2</sup>. Den ene var Løjtnant Hansen af slesvigske Jægerkorps' 2. Bataillon; han skulde gøre Tjeneste som Adjutant hos Oberstløjtnant Vethe<sup>3</sup> af slesvigske Infanteriregiments annekterede Bataillon, der skulde overtage Forretningerne som Kommandant i Ribe under Indkvarteringen<sup>4</sup>. Den anden Officer var Adjutanten fra Lansenerregimentet; han var bleven sendt 2 Dagsmarcher forud for at have

<sup>1</sup> (oversat fra Tysk) Marchroute für das 17te Regiment polnischer Lanziens nebst ein Detachement französischer Dragoner, Rendsborg, 18. Febr. 1814. Ribe Bys Arkiv. Fremdragningen af Akter herfra saavel som talrige biografiske Oplysninger skyldes Ribe Bys Arkivar Hr. C. N. Termansen.

<sup>2</sup> „Fra Ribe Amt“ IV 24.

<sup>3</sup> Eberhardt Vethe (Wette, Vett, Phet), Secl. i Rytt. 1783, Prlt. 1789. Afsk. m. 90 Rdl. Pension 1795. Senere Kapt. i slesv. Landev.-Regt. Kar. Major 1804. Kommd. for 4. annekterede Batl. af slesv. Infanteri Regt. 1808. Oberstltnt. 1813. Afsked med 600 Rdl. Pension 1816. † 1840.

<sup>4</sup> Ltnt. Hansen afløstes i Marts af Ltnt. Krabbe af slesv. Inf. Regt., der tog Kvarter hos Stiftsrevisor Hansen.

alt Indkvarteringen vedrørende i Orden, naar Regimentet kom.

Først og fremmest sørgede de to Løjtnanter for at faa anvist et godt Kvarter for dem selv, dog Kvarteret maatte ikke være saa fint, at de risikerede at blive fortrængt af en ældre Kammerat, naar den øvrige Styrke kom. Løjtnant Hansen slog sig derfor til Ro hos Købmand Envoldsen<sup>1</sup>, medens hans polske Kammerat tog ind hos Skattekasserer Warming<sup>2</sup>.

Dernæst skred man til at forberede Indkvarteringen af Staben og den ene Eskadron, der skulde ligge i Ribe og i de nærmeste Sogne, der alle hørte under Riberhus Birk.

Der var ingen Tvivl om, hvor Regimentschefen, Oberst Brzcheffa, skulde i Kvarter; han skulde have 3 Værelser, og ingen i Byen havde saa godt Husrum som Købmand Knudsen<sup>3</sup> i Korsbrødregård. Amtsforvalter Nielsen<sup>4</sup> i Porsborg havde ogsaa god Plads. her indkvarteredes derfor Eskadronschefen, Oberstløjtnant Strausky. De øvrige 4 Officerer, der straks skulde

<sup>1</sup> Købmand Envoldsen var i mange Aar, indtil <sup>20</sup>/<sub>8</sub> 1830, eligeret Borger og har boet forskellige Steder, saaledes 1811 paa Korsbrødregård, 1827 i Grønnegade Matr. Nr. 285 (n. Nr. 399).

<sup>2</sup> Skattekasserer Warming, exam. jur., f. 10. Juli 1789 † 22. Mai 1863, g. m. Bodil Cathrine Høeg, f. 30. Juli 1780 † 27. April 1878. Ved sit Giftermaal kom han i Besiddelse af den udstrakte Ejendom Matr. 226 (n. Nr. 279) i Korsbrødregade. Først ved hans Datter Abelone Warmings Død 5. Mai 1900 maatte det gamle, karakteristiske Hus, langstrakt og lavt med to store Træer foran Indgangen, vige Pladsen for to uskønne Nybygninger, hvoriblandt den nuværende Borgmesterbolig.

<sup>3</sup> F. R. A. IV 30. Under Slesvigske Rytterregiments Indkvartering i Ribe samme Aar boede her Generalmajor Lasson <sup>16</sup>/<sub>6</sub>—<sup>17</sup>/<sub>6</sub>.

<sup>4</sup> F. R. A. IV 28—31.

<sup>5</sup> F. R. A. VI 12.

lægges ind i Ribe, tildeltes den rige Madam Rahr<sup>1</sup> i Sønderportsgade, Apoteker Eilschou<sup>2</sup>, Stiffysikus Hoff-Hansen<sup>3</sup> og Toldinspektør Guldberg<sup>3</sup>. Desuden skulde Byen foreløbig skaffe Kvarter til 36 Underofficerer og menige, medens Resten af Eskadronen fordeltes i Landsognene<sup>4</sup>. Vester-Vedsted og de 3 af Byerne i Nørfardrup Sogn holdt man helt fri for at have Plads til den franske Fodfolksstyrke, som man ventede nogle Dage efter Lansenerne; ikke desto mindre fik man overalt saa god Plads, at man ikke behøvede at lægge mere end een Mand i hver Gaard. — Efter at den polske Adjutant dernæst havde ordnet den anden Eskadrons Indkvartering længere Nordpaa i Gørding-Malt Herred, var for saa vidt alt i Orden til at modtage Lansenerne.

Den 24. Februar ankom den danske Kommandant, Oberstløjtnant Vethe, for hvem man havde fundet et godt Kvarter hos Madam Bech<sup>5</sup> paa Hjørnet af Skibbroen. Kommandanten skulde i alle Henseender danne et Mellemed mellem de fremmede Tropper og de stedlige civile Myndigheder; han skulde sammendrage de

<sup>1</sup> F. R. A. VI 12.

<sup>2</sup> F. R. A. IV 28—31.

<sup>3</sup> Holger Guldberg, Toldkasserer i Ribe 1780—1806, blev senere i mange Aar Kæmner i Ribe. Ejede den store Ejendom i Sortebødregade Matr. Nr. 21 (n. Nr. 18, nu Sparekasse).

<sup>4</sup> Den  $2\frac{1}{2}$  indkvarteredes i

Ribe Domkirkes Landsogn: Ø. Vedsted:	1 Officer	5 Uof. og menige.
Seem Sogn:	Seem: 2	" 15
	Warming: 2	" 16
St. Catharinæ Sogn:	Lustrup: 1	" 10
Hillerup—Jedsted:	3	" 32
Nørfardrup Sogn:	Tanderup:	15 Dragoner.

(Indkvarteringslister og Indberetninger i Ribe Bys Arkiv).

<sup>5</sup> F. R. A. VI, 24., 1912, 366.

forskellige Lønningsopgørelser og fremsende dem — samt modtage og udbetale de derefter anviste Penge; denne sidste Del af Opgaven kom imidlertid, som vi skal se, ikke til at foraarsage Kommandanten megen Ulejlighed, eftersom Pengene aldrig kom. Endvidere skulde Brød til Tropperne bages i Ribe og derfra fordeles til de indkvarterede. Og saa snart Indkvarteringen var ordnet, skulde der oprettes et Lazaret i Hospitalet under Hospitalsforstander Ussing, der havde haft samme Hverv under den franske Indkvartering i 1808.

Samme Dag indtraf Lansenerregimentet, som straks troppede af, og Kvarterværterne fik travlt med at lære deres Gæster at kende. Den selskabelige Tilknytning fandt man hos Enkebispinde Middelboe, f. Kaas, hvis Hjem var et kærkomment Mødested for Officerer og Embedsmænd saavel paa Grund af Bispindens Velstand og Sprogkundskaber som paa Grund af hendes tidligere Forbindelser fra hendes Hofdametid hos de russiske Prinsesser i Horsens<sup>1</sup>.

Man var næppe falden til Ro i Ribe efter Lanse-nerernes Ankomst, før Resten af Indkvarteringsstyrken den 26. Februar ankom pr. Fodmarch fra Husum. Det var et broget sammensat fransk Detachement paa 3 Officerer og 48 Underofficerer og menige under Kommando af Oberstløjtnant Loici. Den største Del udgjorde 30 Infanterister under Kaptajn Melac; Resten var Marinere og enkelte Artillerister. Sammen med Detachementet ankom 6 franske Magasin- og Intendanturembesmænd og 3 franske Toldembedsmænd — det franske Kejserrige havde jo ved Elben grænset op til det danske Monarki, ligesom Lübeck fra 1806

<sup>1</sup> F. R. A. IV. 25.



--1813 tilhørte Frankrig. Toldembedsmændene var i Lübeck blevne afskaarne og havde søgt Tilflugt i Rendsborg.

Indkvarteringskommissionen<sup>1</sup> fik atter travlt; til de menige var der Plads nok, og ogsaa Officererne fandt alle gode Kvarterer. Oberstløjtnant Loici tog ind hos Stiftsprovst Koefoed<sup>2</sup>, en Artillerikaptajn hos Pastor Satterup<sup>3</sup>. Af Toldembedsmændene blev een meget passende anbragt hos Toldkasserer Krieger<sup>4</sup>, medens en anden indkvarteredes hos den sprogkyndige Enkebispinde; den tredie, der endog havde sin Kone med, anbragtes hos Postmester Hansen<sup>5</sup>.

Da det saaledes viste sig, at alle de sidst ankomne kunde rummes i Ribe, blev der foretaget en Omkvartering i Nabosognene, hvorved disse alle blev belagte<sup>6</sup>. Ogsaa Ribes Indkvartering blev af og til forøget med en enkelt Mand, men dog saa ofte, at der til Slut laa ialt 20 Officerer og ligestillede og ca. 130 Underofficerer og menige i Byen. Der var nu ikke mere nogen Embedsmand ligefra Biskop Hjort<sup>7</sup> til Organist Hobolt<sup>8</sup>

<sup>1</sup> Borgerkaptajn Falck, Gæstgiver Ramsing, Stiftsrevisor Hansen, Borgerne Dynesen, Koch, Gregersen, Godsch, Tønnesen.

<sup>2</sup> F. R. A. IV 19.

<sup>3</sup> F. R. A. IV 27.

<sup>4</sup> boede paa Toldboden.

<sup>5</sup> boede, saavel som Forgængerens, Postmester Suhr, i Grønne-gade Matr. Nr. 288 (n. Nr. 402).

<sup>6</sup> Foruden den tidligere Indkvartering faar

<sup>25</sup>/<sub>2</sub> Nørfardrup Sogn: 4 Officerer 44 Underofficerer og menige.

<sup>27</sup>/<sub>2</sub> Vestervedsted Sogn: 1 " 5 "

<sup>27</sup>/<sub>2</sub> reduceres Belægningen i Lustrup med 3 menige, <sup>10</sup>/<sub>8</sub> med 1 Off. <sup>11</sup>/<sub>8</sub> reduceres Belægningen i Nørfardrup S. med 1 Off. og 11 menige.

<sup>7</sup> F. R. A. IV 4.

<sup>8</sup> F. R. A. nærv. Bd. 487.

og Skolelærer Høyer<sup>1</sup>, der slap for at have Officerer i Kvarter. Kun Stiftamtmanden og Borgmesteren lejede den dem tilkommende Indkvartering ind hos Gæstgiver Ramsing.

De polske Lanciers, som havde kæmpet saa tapert i December, havde endnu sidst i Februar ikke faaet en Skilling eller en Sou i Lønning derfor — naar Oberst Brzcheffa derfor fra Flensborg ansøger Frederik VI om et „*Forskud*“ paa 10,000 Francs, saa er dette kun en passende, beskeden Udtryksmaade, hvorved underforstaas: paa det forfaldne Tilgodehavende. Mandskabets Lønning var imidlertid lav og indrettet paa, at Staten betalte Kvarterværterne for Bepisningen, hvorfor de menige Lansenerer nogenlunde kunde klare sig uden Lønning. Det var ikke mange Smaafornødenheder, en Soldat havde i de Tider. Renligheden stod ikke saa højt — og Vadsken kunde Soldaten, naar det skulde være, selv besørge. Skrædder og Skomager havde Regimentet oftest selv — og Brændevin hørte til Rationen; hvad Soldaten kunde drikke udover den, fik han gerne af sin Kvartervært, der var glad ved at faa en Haandsrækning af de villige Lithauere i Foraarstiden. — Dog, selv den mest nøjsomme Soldat har Brug for Penge, og i denne Henseende dannede Indkvarteringen i Ribe ingen Undtagelse, som vi i det følgende skal se.

Den *franske* Del af Tropperne havde tidligere faaet udleveret „*Bons*“, hvormed de kunde betale Indkøb af forskellige Smaafornødenheder<sup>2</sup> og som sagtens blev honorerede af Afdelingernes Kasser. Da disse imid-

<sup>1</sup> Havde Embedsbolig i den daværende Domskole, Matr. Nr. 182, nuværende Arresthus.

<sup>2</sup> Medd. fra Krigsarkiverne VII 153.

Iertid for de i Ribeeegnen kantonnerende Afdelingers Vedkommende var tømte, har man aabenbart maattet erklære de udleverede „Bons“ for uindløselige; i hvert Fald sender Kommandanten i Ribe Byens Borgmester følgende:

„Pro Memoria.

Af Oberstlieutenant v. Loisy, Kommandør for de her kantonnerende franske Tropper, er Kommandantskabet blevet anmodet om at foranledige, at det forbydes de herværende Indvaanere at overlade nogen Fransk, inclusive de franske Dragoner<sup>1</sup>, Penge eller Penges Værd imod Bonns eller Munderingsstykker, idet enhver i Overtrædelsestilfælde selv maa bære sit derved opstaaede Tab — i hvilken Anledning jeg anmoder Deres Højvelbaarenhed om at ville udstede de fornødne Befalinger.

Ribe, den 21. Marts 1814.

*Vette.*

Højvelbaarne  
Hr. Borgmester Heilmann,  
her.

[Paategnet]. Samme Dag udstedt Plakat herom, som blev bekendtgjort ved Trommeslag.“<sup>2</sup>

I Modsætning til Mandskabet skulde Officererne derimod normalt selv sørge for deres *Forplejning*. Da de nu ingen Lønning fik, var de ilde stede, og man valgte derfor midlertidig at indkvartere dem med fri

<sup>1</sup> Jvfr. Side 743 øverst.

<sup>2</sup> R. B. A. Oversat fra Tysk [Paategningen Dansk].

Bespisning — som de skulde betale, naar de fik deres Lønning.

Oberst Brzcheffas Ansøgning om Forskud havde den forønskede Virkning; 26. Februar meddeler Generalkommissariats-Kollegiet til Nørre-Jyllands Generalkommando<sup>1</sup>, at de fremmede Tropper ifølge allerhøjeste Befaling skal have deres Tilgodehavende for December og Januar udbetalt med 25,982 frcs. 52 ct<sup>mes</sup>, og for Eftertiden skal de, da de nu maa ligestilles med danske Tropper, have Lønningen udbetalt i Rigsbanksedler. Samtidig fik Oberstløjtnant Vethe Ordre til at indsende de fornødne Beregninger til Kollegiet.

Stor var Jubelen i Ribeeegnen over dette Budskab. Kommuner og Kvarterværter glædede sig over Udsigten til snart at faa deres Udlæg dækkede, og de lige galante Polakker og Fransk mænd imødesaa med Længsel det Øjeblik, hvor de igen skulde have Penge paa Lommen. Men skønt Nørre-Jyllands Generalkommando i Fredericia allerede 5. Marts fik en Veksel paa 17,321 Rdl. 11 sk. fra Generalkommissariats Kollegiet, hvilken Sum i slesvig-holstensk Courant udgjorde de omtalte 25,982 francs 52 ct<sup>mes</sup>, skulde det dog vare længe, inden Pengene naaede deres Bestemmelsessted.

Da der i de Tider hverken i Fredericia, Ribe eller overhovedet paa de Egne fandtes nogen, der kunde paatage sig at honorere en saadan Veksel, som følgelig vilde være uden ringeste Værdi for Oberst Brzcheffa, sendte den kommanderende General den til Overpræsidenten i Altona, Kammerherre Blücher, med den Bøn at hæve Beløbet og sende det i rede Penge til Generalkommandoen — eller skaffe det anvist til Hævning passende Steder. Da der imidlertid

<sup>1</sup> Skrivelse i Krigsministeriets Arkiv.

ingen Sølvpenge fandtes for Haanden i Altona, blev Vekslen af D'Hrr. Meyer og Søn betalt med 1224½ Stk. Louisdorer. Summen, der først havde været Fransk, derpaa omsat i Slesvig-Holstensk og nu igen blev vekslet, svandt ved denne sidste Bytning med 422 Rbd. ½ Sk. Courant, hvad der indberettes til Generalkommissariats Kollegiet, for at man kunde faa Erstatning.

Imidlertid opretholdes Hamborgs Blokering stadig, og man tør ikke sende de mange rede Penge gennem de Troppeafdelinger, der omgiver Byen, ejheller med Posten — og saaledes gaar hele Marts og det meste af April, uden at Tropperne i Ribe hører eller ser noget til den anviste Lønning for December og Januar, end-sige til den Udbetaling af Lønning i danske Sedler, som herefter skulde finde Sted.

Ribe Magistrat, der af Kommandanten erfarede, at Tropperne nu skulde lønnes, men som dog ikke mærkede Indbetalingen i den Anledning, erholder paa Forespørgsel til Amtet i Slutningen af Marts den Meddelelse, at „da de fremmede Tropper nu gageres og lønnes, maa de selv betale deres Underholdning, hvorimod Kvarteret med, hvad dertil hører, maa gives efter Forordningen af 9. Maj 1809“<sup>1</sup>. Generalkommissariats Kollegiet, der forlængst havde anvist Pengene og ikke kendte disses Eventyr i Altona, var aabenbart i den Tro, at Tropperne i Ribe levede højt paa Egnens Bekostning, skønt de havde Penge at betale med. Og at Kommuner og Kvarterværter efter dette Svar kraftigt ønskede at faa Penge og ogsaa kraftigt gav dette Ønske Luft, kunde heller ikke undre nogen — uden

<sup>1</sup> Generalcommissariats Collegiet 26/3 1814 til Ribe Stiftamt (Rigsarkivet).

Lansenererne, som forlængst havde taget Afsked med det sidste Pengestykke. Ja, det gik saa vidt, at selve Oberst Brzcheffa maa henvende sig til Kommandanten om Assistance overfor sin Kvartervært, der aabenbart ikke vil give Obersten mere Kredit. Kommandanten skriver i den Anledning til *Borgmesteren i Ribe*:

„Af Hr. Oberst von Brzcheffa, Chef for det 17. polske Lanciers Regiment, er hertil indgaaet en Besværing over, at sammes Vært, Borger Knudsen heraf Byen, paa meget paatrængende Maade har fordret Betalingen for den hos ham nydte Forplejning.

Selvom det ogsaa under 26. p. m. af det kgl. General Commisariats Collegium er blevet bestemt, at de fremmede Tropper selv skal drage Omsorg for deres Underhold, da de nu faa Gage og Lønning, saa kan denne Bestemmelse dog først træde i Kraft, naar Forudsætningen er opfyldt, og da dette hidtil ikke er sket, saa finder jeg mig foranlediget til tjenstligst at ånmode Deres Højvelbaarenhed om at bringe bemeldte Knudsen til Stilhed og samtidig paalægge ham uden Vægning at fortsætte den videre Forplejning.

Ribe, den 24. April 1814.

*Vette.*

[Paategnet]. Meddelt Knudsen 25. April 1814<sup>1</sup>.

Imidlertid begyndte Tiden at falde „Lansedragerne“, som de kaldtes i Ribe, lang. Ribeegnen bød ikke paa mange Afvekslinger i det daglige Liv, den ene Eksercerdag lignede den anden, og det flade Land med den vide Udsigt til alle Sider mindede kun altfor

<sup>1</sup> R. B. A. Oversat paa Tysk [Paategningen paa Dansk].

meget om det elskede Lithauen. Og hvilken Skæbne havde mon ramt det polske Fædreland?

Officererne søgte at bøde paa Ensformigheden ved at afholde smaa kammeratlige Sammenkomster, medens Kvarterværterne gjorde deres bedste ved at foranstalte mindre og større „Tractementer“. Ogsaa Mandskabet morede sig paa bedste Maade, og Troppernes Sundhedstilstand var udmærket. Paa Lazarettet laa ialt 32 polske og 14 franske Soldater med tilsammen 801 Sygedage. Som Sygeplejer havde Hospitalsforstanderen antaget Frederik Glarmester<sup>1</sup>, der for Tilsynet fik 1 Rdl. N. V. daglig; de paagældendes Lønning indeholdtes til Gengæld for den Tid, de laa paa Sygehuset<sup>2</sup>. Kun een Soldat afgik ved Døden, en 22 Aar gammel lithauisk Fourer ved Navn Semmitzko, som den 20. April begravedes med militær Hønnør: Efter den af-dødes Lig førtes hans Tjenestehest, og han blev fulgt til Graven af Regimentets Oberst og Officerer, de i Ribe værende danske Officerer og en stor Mængde af Byens Indvaanere af begge Køn<sup>3</sup>.

### III.

Imidlertid nærmede Befrielsens Time sig for de fremmede Tropper. Allerede inden de i Februar havde naaet Ribe, havde der indfundet sig to svenske Officerer i Rendsborg, som anmodede Prins Frederik af Hessen om Tilladelse til at rejse til Ribe for at spørge de polske Lanciers, om de vare villige til at træde i

<sup>1</sup> boede midt i Grydergade.

<sup>2</sup> Skr.: til Komm. i Ribe fra General-Commissariats Collegiet <sup>20/8</sup> 1814 (Krigsmin. Arkiv). Udgifterne ved Lazarettet beløb sig ialt til 874 Rdl., hvortil kom Apotheker Eilschous Regning paa 253 Rdl. 3 Mk. 14 Sk. De fleste var indlagt for Fnat.

<sup>3</sup> Stiftsprovst Frost: Optegnelser om Ribe. 121.

svensk Tjeneste. Prinsen lod de svenske Officerer vente, medens han indberettede Sagen til Kongen; men Svenskerne sendte Brev direkte til Ribe — og da Oberst Brzcheffa yderst høfligt svarede med et bestemt Afslag, rejste de tilbage, forinden Kongens Svar kom, idet de ytrede, at det var dem en meget ubehagelig Kommission og blot et Indfald af den svenske Kronprins<sup>1</sup>.

Efter den Tid havde ingen haft Bud efter Polakkerne. Intet Under, at Regimentet, skønt det befandt sig vel ved Ribe og man var bleven gode Venner med sine Værter<sup>2</sup>, gennem Prins Frederik af Hessen søgte om at blive forlagt ad Holsten til — man vilde sikkert gaa hvor som helst hen, blot i Retning af Fædrelandet.

Endelig — midt i April 1814 — fører de Forhandlinger, der har været ført med General Benningsen og Davoust, til, at Kongen giver Prins Frederik af Hessen Ordre til at iværksætte en „frivillig Afvæbning“ af Polakkerne. Disse kunde saa, saa snart General Benningsens endelige Svar indløb, sendes hjem til Lithauen, hvorhos Generalen i Kong Frederik VI.s Navn skulde anbefale dem til Kejseren af Ruslands Naade. Herved er Prins Frederik imidlertid yderst betænkelig og skriver 21. April fra Rendsborg et Brev til Kongen, hvori han fremhæver, at man ikke kan forudsige, hvorledes det polske Lanciers-Korps vil stille sig til den frivillige Afvæbning, og at det i Op-

<sup>1</sup> H. P. 170/1814.

<sup>2</sup> Smlgn.: Fra Ribe Amt VI 112. De her omtalte Officerer, som var indkvarterede i Darum, vare netop Polakker og ikke en „Kosakløjtnant“ og en „Kosakritmester“. Kosakkerne naede ikke længere nordpaa end Ribe.



positionstilfælde let kan blive en ubehagelig Sag for Landet, hvis Smaapartier af disse Folk, der er vante til Krig og Rov (!), giver sig til at gennemstrejfe Landet. Han foreslaar derfor, at Kongen skal beordre dem til at afmarchere til Rendsborg, og at Marchrouten skal indrettes saaledes, at de holder Rastdag der i Byen, samt at de der faar nærmere Ordre, hvad der ikke vil være paafaldende, da de jo havde bedt Prinsen om at maatte blive forlagt til Holsten. Naar de saa er ankomne og indkvarterede, vil Prinsen samle Officererne og meddele dem Kongens Befaling, og han haaber da vist, at de vil modtage Tilbuddet i god Forstaaelse. Sluttelig beder han om, at han, hvis de anmoder derom, maa give dem Lov til, at deres Vaaben maa blive ført efter dem, og at de maa beholde deres Heste.<sup>1</sup>

Denne Indstilling bifalder Kongen ganske. Forslaget skal i Rendsborg gøres Polakkerne og Svaret indberettes til Kongen, og denne vil saa selv bestemme det fornødne om deres Armatur, Heste og hele Gennemmarch gennem de allierede Lande; thi herom har han allerede givet Geheimestatsminister Rosenkrantz Ordre at forhandle med den russiske General.<sup>2</sup>

Altsaa fik Polakkerne Ordre til at forlade Ribe den 30. April, og for at tjene dem som Hjælper under Marchen afsendtes fra Nørre Jyllands Generalkommando den 26. April Major von Stibolt,<sup>3</sup> Kommandør for 2. Bataillon af Jydske Skarpskytte-Corps.

<sup>1</sup> H. P. <sup>210</sup>/<sub>1814</sub>, H. P. C. (C: Correspondancebog) <sup>130</sup>/<sub>1814</sub>.

<sup>2</sup> H. P. C. <sup>125</sup>/<sub>1814</sub>, <sup>128</sup>/<sub>1814</sub>.

<sup>3</sup> Caspar Henrich Stibolt, f. 1779, Søn af Kommandørkaptajn A. H. St., Kornet 1794, Kapt. 1802, Major 1807. Afsked med Oblt. Karakter <sup>23</sup>/<sub>6</sub> 1814 for at gaa i fremmed Tjeneste, † 1850.

Men samtidig traadte ogsaa Spørgsmaalet om Udbetalingen af Lønning stærkt i Forgrunden. Fra Altona var endnu intet kommet, og de mange Kvarterværter og hvem der ellers havde noget til gode hos Soldaterne saa med Ængstelse paa Marchforberedelserne. Naar Tropperne først var borte, kunde det være tvivlsomt, om man nogensinde saa Betalingen.

Major Stibolt bragte imidlertid den Meddelelse, at Pengene virkelig vilde komme — men ikke før Tropperne havde forladt Ribe.

I Altona havde man imidlertid, da man ikke turde sende de 1224 $\frac{1}{2}$  Louisdorer af Sted, for fjerde Gang byttet dem til en Kurs af 13 Rdl. 13 sk., og de anvistes nu til Udbetaling paa forskellige Steder, nemlig hos:

Hr. Göttig i Flensborg . . . . .	6,200 Rdl.	
„ C. D. Birk, Flensborg . . . . .	1,000 „	
„ Mühlenhoff i Marne <sup>1</sup> . . . . .	4,800 „	
„ Hansen i Aabenraa . . . . .	600 „	
Senator B. Berninck, Aabenraa . .	400 „	
Resten enten kontant eller pr. Anvisning med næste Post fra Hr.		
H. Heyne i Altona . . . . .	3,899 „	10 $\frac{1}{2}$ sk.
	<hr/>	16,899 Rdl. 10 $\frac{1}{2}$ sk.
Med den fra Generalkommissariats Kollegiet ventede Erstatningsveksel, stor . . . . .	422 „	$\frac{1}{2}$ „
	<hr/>	17,321 Rdl. 11 sk.

Major Stibolt skulde undervejs i Aabenraa og Flensborg søge at faa de anviste Penge og udbetale

<sup>1</sup> Flække i Ditmarsken, N. Ø. for Elbens Udiøb.

dem til Oberst Brzcheffa. Resten skulde, saa snart de indkom til Nørre Jyllands Generalkommando, blive sendt til Prinsen i Rendsborg, til hvem Oberstløjtnant Vette fik Ordre at sende alle Beregninger.<sup>1</sup>

Den 30. April slog Befrielsens Time saavel for Lithauerne som for de franske; selv om det var den saa længe attraaede March Syd paa, man skulde tiltræde, var man dog rørt ved Afskeden fra de gæstfri Vestjyder,<sup>2</sup> ligesom ogsaa enkelte af Værterne paa en smuk Maade beviste det gode Forhold, der havde været mellem dem og deres Gæster.

Da Magistraten i Ribe nemlig erfarede, at de fremmede Tropper kunde vente Lønning udbetalt i Rendsborg, opfordrede den den 2. Maj de Værter, der havde haft fremmede Officerer i Kvarter, om at fremkomme med Opgørelse over deres Udgifter ved disses *Bespisning* og Forsyning med Vin. Som Besvarelse paa denne Opfordring indløb fra Bispinde Middelboe følgende:<sup>3</sup>

„Den franske Officer, Hr. Tragin, Verificateur des douaine Impériale, har i 6 uger fra 12. Martz til 30. April haft Kost og ophold i mit Huus — (desuden en

<sup>1</sup> Skrivelse fra Jydsk Generalkommando, Fredericia, <sup>20</sup>/<sub>4</sub> 1814 til Prins Frederik af Hessen i Rendsborg (Krigsministeriets Arkiv).

<sup>2</sup> Nogen officiel Takskrivelse fra Regimentets Chef findes ikke opbevaret. — Da senere i samme Aar en Styrke af Sjællandske Jægerkorps m. fl. havde ligget en Tid i Ribe, sluttede Oberstløjtnant Suckow sin Taksigelse til Byens Indvaanere med følgende: „Mandskabet drager bort herfra med den Overbevisning, at der for Soldater ikke kan gives noget bedre Kantonnement end Ribe“ (Frost S. 69) — et Ry, Ribe i de forløbne hundrede Aar har vidst at opretholde.

<sup>3</sup> R. B. A.

opvarter) for officeren meener ieg at kunde tilkomme efter billig overslag 2 Rbdlr. daglig — er i 48 Dage 96 Rbdlr. eller 576 *r* i Dansk banco.

Skulde denne gotgiørelse fradrages denne officers Gage? der i Krigen har mistet sin heele équipage da renoncerer ieg aldeles paa ald Betaling til fordeel for Bemeldte Hr. Tragin. —

Ligeledes — ifald gotgiørelsen skal udredes af Hans Majestäts Casse.

Skulde derimod inquarterings udgifterne fordeles over det heele, da forventer ieg efter billighed at Blive fritagen i Ligningen for den udgift ieg engang har haft i denne Post og hvad der kunne tilkomme mig i overskud eftergives byen.

*Middelboes Enke*

fød Kaas“.

Ribe, den 3die Maj 1814.

Ogsaa mindre velhavende Folk, som Biskoppen og Pastor Satterup, svarede paa lignende Maade, men de fleste ønskede dog uden videre at faa, hvad der tilkom dem.

Opgørelsen blev den 4. Maj tilsendt Prins Frederik af Hessen med Anmodning om at søge Beløbet inddrevet. — —

Generalkommandoet skulde imidlertid sørge for, at de marcherende Tropper kom til at holde Rastdag i Rendsborg, og Marchen blev derfor ordnet saaledes, at der blev gaet i Kvarter den

$\frac{30}{4}$  i Løgumkloster.

$\frac{1}{5}$  Kavalleriet i Flensborg, Infanteriet i Bov.

$\frac{2}{5}$  „ Rastdag, „ Flensborg.

$\frac{3}{5}$  Slesvig.

$\frac{4}{5}$  Rendsborg.

$\frac{5}{5}$  Rastdag.

Under Marchen lykkes det Major Stibolt at hæve, hvad der var anvist i Aabenraa samt hos Birk i Flensborg — ialt 2000 Rdl.; men da han havde givet Oberst Brzcheffa et „Forskud“ paa 2737 $\frac{1}{2}$  Rdl. og Oberstløjtnant Loicy et paa 1000 Rdl. samt betalt 6 Rdl. Diskonto i Aabenraa, kom ogsaa han i Forskud med ikke mindre end 1743 $\frac{1}{2}$  Rdl. — Efter Ankomsten til Rendsborg modtager man yderligere fra Nørre Jyllands Generalkommando 13,612 Rdl. 2 $\frac{1}{2}$  sk., saa at kun det i Marne anviste endnu mangler. Men Ribe havde man vendt Ryggen og følte ikke nogen Trang til at sende Penge Nord paa, mens man marcherede mod Syd.<sup>1</sup> Heller ikke Prins Frederik udrettede noget i den Henseende, thi i Rendsborg havde man faaet andet at tænke paa.

<sup>1</sup> Paa Andragende fra Ribe Magistrat resolverede Stiftamtmand Koefoed i 1817, at det Beløb af 4003 rdl (Navneværdi), som udgjorde de Værterers Tilgodehavende, som i 1814 havde haft franske eller polske Officerer i Kvarter, maatte udredes af Kæmnerkassen i en Tid af 3 à 4 Aar, eftersom dens Tilstand maatte taale det. Under disse Forhold erklærede saavel Bispinde Middelboe som Biskop Hjorts Enke og Pastor Satterup at ville modtage det, der tilkom dem. (R. B. A.)

*Indkvarteringsgodtgørelsen fra Staten forbrugte Koefoed. Ved Kommissionsdom af  $\frac{4}{11}$  1822 dømtes han, der var død  $\frac{17}{10}$  samme Aar, til at have sit Embede forbrudt samt til at erstatte 38,317 R. Sedler eller 5030 R. Sølv til Ribe, Kolding og Veile Hospitaler, Biskop Hjorts Bo, Ribe Domkirke, *Ribe Amt for Indkvartering, Ribe By og Birk for fremmede Troppers Indkvartering* (deraf Ribe Kæmnerkasse 1407 R. Sedler eller 240 R. Sølv), Feltpoststafetter, Ribe By og Amt for Heste og Vogne til det russiske Blokadekorps ved Hamborg, Statskassen for udleverede Bevillinger m. m. (Efter Kommissionsdommen i Rigsarkivet).*

Samme Dag, som Polakkerne rykkede ind i Rendsborg, fik Prins Frederik en Meddelelse fra General Benningsen om, at den russiske Kejser havde overladt Storfyrst Constantin, der var bleven Generalissimus for de polske Tropper (senere Vicekonge i Polen), samtlige polske Regimenter „i den Tilstand, de i Øjeblikket er i“<sup>1</sup>. Kejseren havde derfor ændret sin Bestemmelse dertil, at disse Lanciers skulde blive saa længe i Holsten, til Hamborgs franske Garnison var afmarcheret. Napoleon havde nemlig den 6. April nedlagt Regeringen. Men Davoust, der nu i et Aar havde hævdet Hamborgs Besiddelse, vilde ikke forlade Byen; han overgav den ikke til Benningsen, men til den franske General Gérard, der overbragte ham Ludvig XVIII's Befaling til at rømme Pladsen.

Lansenererne maatte altsaa paany øve sig i Taalmodighed. Prins Frederik, der efterhaanden ønskede baade Polakker og Franskmænd langt bort, lod straks Lansenererne gaa videre til Tønning, medens han enedes med Davoust og Benningsen om med det samme at sende de faa Franskmænd til Hamborg<sup>2</sup>. Artilleristerne i det franske Detachment gensaa i Rendsborg fire franske 6  $\mathcal{H}$  Kanoner og to 6" Haubitser, som Davoust i Mecklenborg havde ladet overgaa til det danske Auxiliærkorps, fordi dette manglede Skyts af Mellemkaliber. Franskmændene fik dem ikke med tilbage, de blev i mange Aar staaende paa Rendsborgs Tøjhus, indtil de i 1863 bragtes til København. Kanonerne, der bar Navnene le Victor, le Curieux, l'Orateur og la Cybèle, var støbte i Metz i Aaret 1813, de to Haubitser i Aaret 1806; de var alle prydede med

<sup>1</sup> H. P. 255/1814.

<sup>2</sup> H. P. 255/1814. H. P. C. 158/1814.

Napoleons Navnechiffer og en Kejserkrone, indfattet af en Laurbærkrans<sup>1</sup>.

Den 17. Maj forlægges Lansenererne til Segeberg<sup>2</sup> over Nordtoft-Neumünster, for at de kan være nærmere Monarkiets Grænse og hurtig passere denne, naar Benningsens Ordre kommer. Dette skete samme Dag, som den første Fred i Paris blev afsluttet, den, der kaldte Europas Fyrster sammen til Wienerkongressen. Den 31. Maj afmarcherede de polske Tropper over Oldesloe til det mecklenborgske<sup>3</sup>. —

De sidste udenlandske Tropper forlod det danske Monarki. Det skulde netop vare en Menneskealder, inden andre passerede dets Grænse.

---

<sup>1</sup> Höegh S. 84. — L'orateur og den ene Haubits findes endnu paa Københavns Tøjhus og er oplagte i Gaarden langs Lange Tøjhus. De 3 andre Kanoner og den ene Haubits er omstøbte og udgør Engelen og Forsiringerne paa Ivar Hvitfeldts Monument paa Københavns Langelinie. Foruden det kronede N bærer L'orateur Indskriften „Metz, le 7 Avr. 1813“ og Haubitsen: „Metz, le 23 Frimaire An 14.“ — — Sammesteds findes 2 Stk. 1-Pd.-Kanoner med Indskrifterne henhv.: „Liberté Egalité — J. L. N. Rouen Fal An 3 — Jean Frères“ og „Pavia 1808.“

<sup>2</sup> H. P. <sup>800/1814</sup>.

<sup>3</sup> H. P. <sup>840/1814</sup>.